

Ocena powrotu do nauczania kontaktowego po edukacji zdalnej w percepcji uczniów szkół podstawowych

Wstęp

Rok 2020 okazał się być tym, w którym, za sprawą wybuchu pandemii COVID-19, nam wszystkim przyszło zmierzyć się z nową rzeczywistością. W sposób szczególny zmiany te wpłynęły na oświatę. Zarówno nauczyciele, jak i uczniowie stanęli przed bezprecedensowym wyzwaniem. Aktywność zawodowa społeczeństwa, a także nauczanie szkolne zostały przeniesione do świata wirtualnego i przeszły w tryb zdalny na okres prawie dwóch lat. W czasie epidemii system kształcenia zmierzył się z wieloma wyzwaniami. W tym miejscu można wskazać trzy aspekty, w jakich edukacja przeobraziła się w czasie kryzysu. Pierwszym z nich było opracowanie nauczania na odległość dla przedszkoli, szkół podstawowych, średnich i wyższych. Kolejny dotyczył sposobów uczenia się najmłodszych uczniów, nastolatków oraz studentów. Natomiast trzeci aspekt odnosił się do zmiany pracy nauczycieli w związku z potrzebą nauczania *online*. Jak się okazuje, w wielu krajach aż 85% nauczycieli, którzy są aktywni zawodowo, przed wybuchem pandemii nie prowadziło zdalnie jakichkolwiek zajęć.

Dostosowanie się do nowej – nieznanej dotąd – codzienności nie należało do najłatwiejszych, co więcej – mocno obciążyło sferę psychiczną zarówno dorosłych, jak i tych młodszych. Nie można jednak powiedzieć, że nauczanie zdalne pojawiło się znikąd i nie było wcześniej praktykowane. Było ono jednak wykorzystywane nie na tak dużą skalę, a swoje zastosowanie znajdowało np. w odniesieniu do zajęć dodatkowych.

Wydawać by się mogło, że powrót do tego, co już znane nie będzie sprawiał trudności. Czy tak było? W tekście podjęto próbę analizy oceny powrotu uczniów szkół podstawowych do nauczania kontaktowego po nauczaniu online.

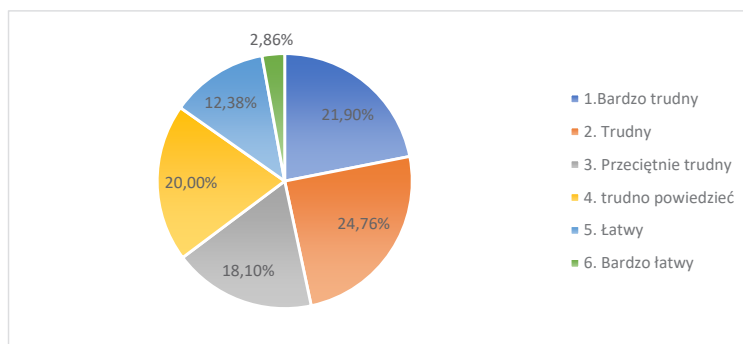
Metodologiczne założenia przeprowadzonych badań

Głównym celem badań była analiza oceny powrotu do nauczania kontaktowego przez uczniów szkół podstawowych. Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem ilościowej metody badawczej, jaką jest sondaż diagnostyczny. Kwestionariusz ankiety w wersji elektronicznej zawierał 10 pytań zamkniętych. W badaniu uczestniczyło 305 uczniów, z czego 105 osób stanowili uczniowie szkół podstawowych, pozostałe osoby uczęszczają do szkół średnich. Największą część badanych pochodziła z małych wsi (27,6%) i małych miast (25,9%). Pozostali to mieszkańcy dużych i średnich miast oraz dużych wsi (46,5%). Ankietowani uczęszczali do szkół w różnych miejscowościach.

Zanim uczestnicy przystąpili do wypełnienia ankiety, udzielono im informacji o celu i charakterze prowadzonych badań, a czas, jaki mieli przeznaczyć na udzielenie i przesłanie odpowiedzi nie został sprecyzowany – był nieograniczony.

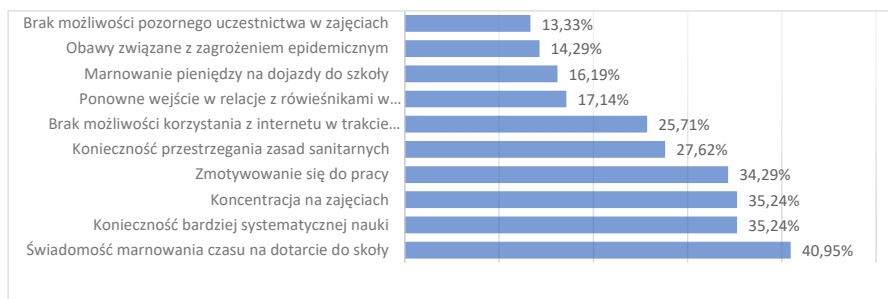
Wyniki badań

Analizując wyniki przeprowadzonych badań, można z łatwością zauważyć, że powrót do nauki tradycyjnej realizowanej w szkole nie należał do najłatwiejszych. Potwierdzają to również badania m.in. Centrum Edukacji Obywatelskiej, które ukazały iż uczniowie powrócili do szkoły pełni obaw i negatywnych emocji. Pomimo tego, że to właśnie najmłodszym uczniom najbardziej brakowało bezpośredniego kontaktu z rówieśnikami, im również było trudno wrócić do tego, co już znają – nauczania stacjonarnego. Udzielone odpowiedzi zobrazowały, że blisko 47% uczniów oceniło powrót do zajęć tradycyjnych jako bardzo trudny i trudny, a jedynie około 3% wskazało na bardzo łatwy. Dane te przedstawia wykres 1.

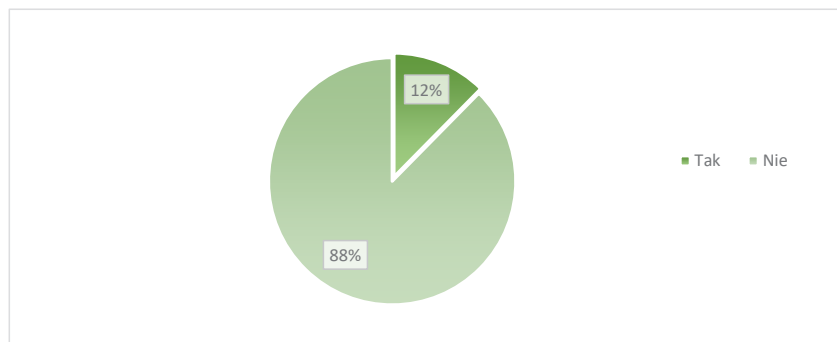
Wykres 1. Ocena powrotu do zajęć tradycyjnych w szkole po edukacji zdalnej.

Największą trudnością, na jaką wskazali uczniowie szkół podstawowych była świadomość czasu marnowanego na dotarcie do szkoły (odpowiedź tę wskazało prawie 41% osób). Nieco rzadziej wymienianymi trudnościami były: skoncentrowanie się na zajęciach (35,24%), konieczność powrotu do bardziej systematycznej nauki (35,24%) oraz motywację do pracy (34,29%). Duża część dzieci nie wykazywała obaw związanych z zagrożeniem epidemicznym – trudność tę wskazało jedynie 15 na 105 przebadanych osób. Nie każdemu jednak z łatwością przyszło ponowne wejście w bezpośrednie relacje z rówieśnikami, a problem ten dotyczył ponad 17% dzieci. Ukazuje to wykres 2.

Wykres 2. Trudności, z jakimi musieli się mierzyć uczniowie po powrocie do szkoły.

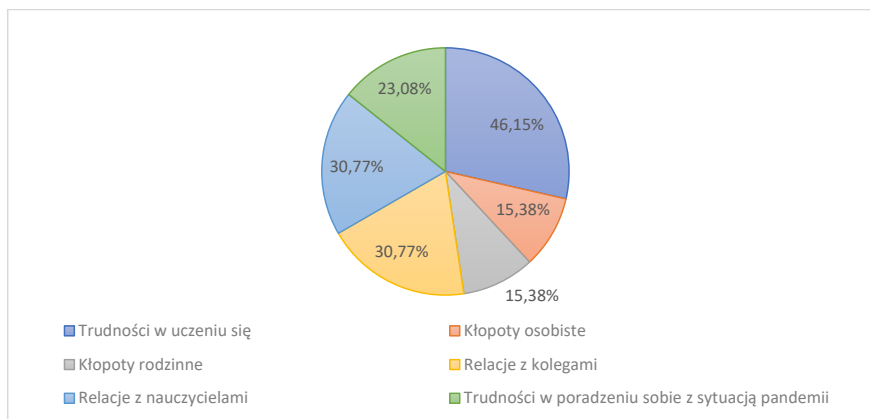
Powyższe trudności, które wskazali uczniowie, pokrywają się z barierami utrudniającymi powrót do szkoły, jakie przybliżył w swoim artykule Piotr Długosz. Zapytał on uczniów, jakie ewentualne problemy mogą – ich zdaniem – wystąpić w związku z zakończeniem nauki zdalnej i powrotem do zajęć w szkole. Respondenci wskazali na problemy związane ze spadkiem motywacji do nauki (33%), uciążliwości związane z porannym wstawaniem i dojazdem do szkoły (34%), trudności w odbudowaniu relacji z rówieśnikami (16%), trudności z koncentracją uwagi (14%) czy obawy przed zarażeniem koronawirusem (10%).

Wykres 3. Korzystanie z pomocy pedagoga szkolnego po powrocie do zajęć tradycyjnych.

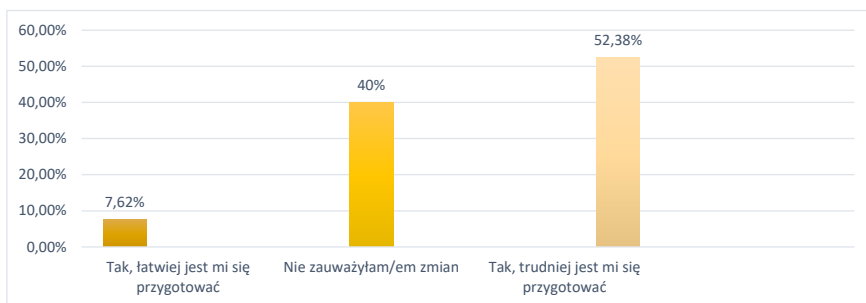
Wydawać by się mogło, że w trakcie nauczania zdalnego uczniowie pozostali bez wsparcia psychologicznego, jednak jak się okazuje jedynie niewielka część z nich, ponieważ tylko 12,38%, po powrocie do nauki stacjonarnej skorzystała z pomocy pedagoga szkolnego. Pozostali uczniowie, którzy stanowili blisko 88% uczniów zaznaczyła odpowiedź, że nie korzystała. Obrazuje to wykres 3.

Odnosząc się jednak do uczniów, którzy korzystali z pomocy pedagoga szkolnego po powrocie do nauczania tradycyjnego, warto wskazać problemy, z jakimi się do niego udawali. Największa część uczniów, bo aż 46,6%, borykała się z trudnościami w uczeniu się. Problemy w relacjach z uczniami i nauczycielami dotyczyły po około 31% respondentów. Tylko 3 osoby (23,8%) miały trudności w poradzeniu sobie z sytuacją pandemii. Natomiast pozostałe kłopoty dotyczyły problemów rodzinnych i osobistych (30,76%). Przedstawia to wykres 4.

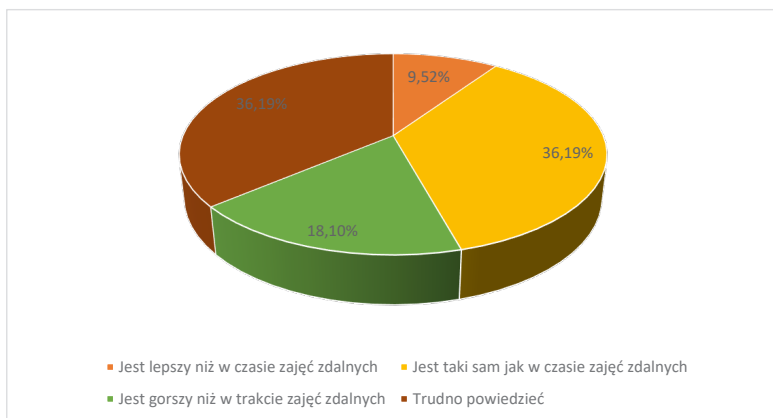
Wykres 4. Problemy badanych, z powodu których korzystali z pomocy pedagoga szkolnego.

Można stwierdzić, że edukacja zdalna negatywnie wpłynęła na uczniów w kwestii przygotowywania się do lekcji czy sprawdzianów. Spora część dzieci, bo aż ponad połowa ankietyowanych (52,38%) stwierdziła, że ma trudności z przygotowywaniem się do klasówek po powrocie do nauczania stacjonarnego. 42 uczniów, którzy stanowili 40% nie zauważyło zmian w tym obszarze. Niewielka część, bo niecałe 8% dostrzegło, że łatwiej jest im się przygotowywać do zajęć czy testów sprawdzających wiedzę. Oznacza to, że dla niewielu nauczanie zdalne nie stanowiło problemu i z łatwością przystosowują się do zmian, jakie narzuciła im nowa rzeczywistość. Obrazuje to wykres 5.

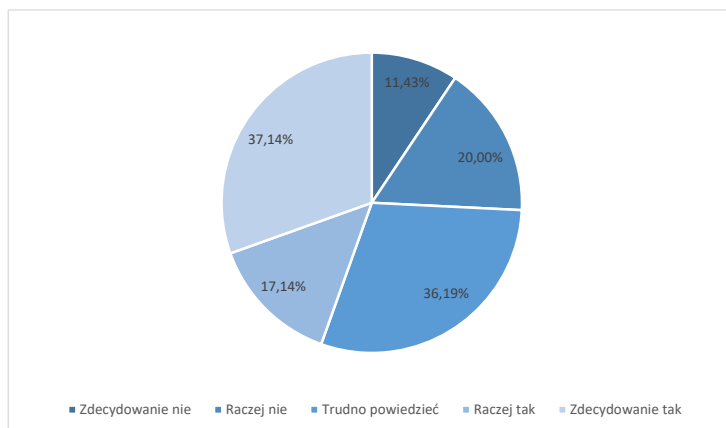
Wykres 5. Opinia badanych na temat zmian, jakie zauważyli w zakresie przygotowania się do lekcji, sprawdzianów, klasówek.

Jak wskazuje wykres 6, niektórzy uczniowie dostrzegli również zmianę podejścia nauczycieli do nich samych. Prawie 10% respondentów stwierdziło, że po powrocie do szkoły stosunek ten jest lepszy niż podczas zajęć zdalnych. Przeszło 36% uczniów nie potrafi stwierdzić, czy jest on lepszy lub gorszy. Spora część dzieci (36,19%) uważa, że podejście nauczycieli do nich jest takie samo podczas zajęć tradycyjnych, jak i zdalnych. Natomiast 18,10% ocenia go jako gorszy.

Wykres 6. Opinia badanych na temat stosunku nauczycieli wobec uczniów po powrocie do nauczania stacjonarnego.

Uczniom zostało także zadane pytanie, czy obecnie chcieliby ponownie wrócić do nauczania na odległość. Jak widać na wykresie 7 udzielone odpowiedzi były zróżnicowane, jednak spora część osób, bo aż 54,28% zaznaczyła odpowiedź, że chciałaby i zdecydowanie chciałaby uczyć się w sposób zdalny. Piętnastu uczniów, którzy stanowili 14,29% badanych, nie potrafiło stwierdzić, jaki typ nauczania jest im bliższy, a 33 osoby zaznaczyły, że wolą naukę tradycyjną w szkole (dane na wykresie 7).

Wykres 7. Opinia badanych nt. tego czy chcieliby się uczyć w sposób zdalny.

Zakończenie

Powrót uczniów szkół podstawowych do nauczania kontaktowego po edukacji zdalnej nie był dla nich łatwym doświadczeniem. Ponadto powrót do nauczania kontaktowego nie był jednoznaczny, a przybrał formę hybrydową. Stopniowo uczniowie wracali do szkół ze względu na swoje miejsce zamieszkania (województwa)¹. Pomimo powrotu, nie czuli się komfortowo, a co ważne – nie wiedzieli, czy ich powrót do szkół jest tylko chwilowy czy stały.

Uczniowie po powrocie odczuli u siebie znaczne pogorszenie kontaktów z rówieśnikami oraz trudności w odnalezieniu się w grupie, a pomimo tego znaczna część respondentów nie skorzystała z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole. Zmiana trybu nauczania również ukazała problem koncentracji oraz ponownej mobilizacji do nauki. Warto wspomnieć też o tym, że po powrocie do nauczania kontaktowego uczniowie mieli obowiązek zakrywania ust i nosa, co powodowało w nich dyskomfort oraz utrudnienia w nauczaniu. Badanie pokazały skutki noszenia maseczek przez dzieci i nastolatki. Obejmowały one głównie drażliwość, ból głowy, obniżenie samopoczucia, przemęczenie oraz trudności z koncentracją².

¹ Minister Edukacji i Nauki, *Harmonogram powrotu uczniów do stacjonarnej nauki w szkołach i placówkach*, 29.04.2021, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/harmonogram-powrotu-uczniow-do-stacjonarnej-nauki-w-szkolach-i-placowkach>, (dostęp 06.06.2023r.).

² M. Krasicka, *Czy noszenie maseczek przez dzieci może być szkodliwe?*, 26.02.2021, <https://parenting.pl/czy-dzieci-powinny-nosic-maseczki>, (dostęp 06.06.2023r.).

Pomimo iż wszyscy długo wyczekiwali powrotu do tradycyjnej nauki, pozostawała obawa w związku z zagrożeniem epidemiologicznym. Z całą pewnością było to nie tylko uciążliwe dla uczniów, ale również dla ich rodzin oraz pracowników oświaty. Edukacja jest bardzo ważna, ale najważniejsze jest bezpieczeństwo zdrowotne wszystkich (także emocjonalne i psychiczne). Bez wątpienia przejście szkół na edukację zdalną było dla uczniów tak samo trudne, jak powrót do edukacji tradycyjnej po pandemii Covid-19.

Gabriela Peszko i Marta Rusinek są studentkami II roku studiów 2 stopnia w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej na Uniwersytecie Rzeszowskim. Badania przeprowadzono w Studenckim Kręgu Korczakowskim w ramach realizacji projektu badawczego pt. „Przeprowadzenie badań diagnostycznych dotyczących problemów i wyzwań edukacji w dobie pandemii Covid-19”.

